

Handelen bij vermoedens

Meldcode kindermishandeling

Volgens de cijfers zit in elke schoolklas gemiddeld één kind dat thuis te maken heeft met kindermishandeling. Als leerkracht kun je veel voor deze kinderen betekenen door ze te zien en te steunen. Daarnaast heb je volgens de wet de plicht om in actie te komen bij vermoedens.

Marieke van Gemert

is trainer en oprichter van Academie voor Praten met Kinderen (www.academie-pratenmetkinderen.nl)

Patries Worm

(pworm@veiligthuisgz.nl) is kinderarts/vertrouwensarts bij Veilig Thuis Gelderland-Zuid (www.veiligthuis.nl)

Janiek komt vaak net te laat op school. Hij heeft regelmatig geen fruit of lunch bij zich. Ook ziet hij er moe uit. Als je ernaar vraagt, zegt hij 'dat hij 's nachts vaak wakker wordt doordat zijn babyzusje huilt'. Moeder zie je bijna nooit: Janiek loopt meestal met zijn oudere zussen mee naar school. Je kent Janiek als een aanwezige, beweeglijke jongen. De laatste tijd is hij veel stiller dan je van hem gewend bent. Je maakt je zorgen en wilt Janiek graag helpen, maar je wilt zijn ouders niet vals beschuldigen of tegen je in het harnas jagen. Wat kun je het beste doen?

Kindermishandeling in Nederland

Jaarlijks hebben naar schatting 90.000 tot 127.000 kinderen in Nederland te maken met kindermishandeling (Alink et al., 2018). Daaronder vallen emotionele en fysieke verwaarlozing, emotionele en fysieke mishandeling en seksueel misbruik. De gevolgen van kindermishandeling zijn groot en vaak levenslang. Deze kinderen hebben een fors verhoogde kans om tijdens hun jeugd of volwassenheid psychische en andere gezondheidsproblemen te ontwikkelen en komen vaker in aanraking met verslaving, criminaliteit en uitval van school en werk.

Hoe herken je kindermishandeling?

Kindermishandeling is lang niet altijd gemakkelijk te herkennen. Door schaamte, schuld- en loyaliteitsgevoelens komen kinderen en ouders er meestal niet zelf mee naar buiten. En blauwe plekken, zindelijkheidsproblemen, een vermoeid kind, gedragsproblemen of een onverzorgd uiterlijk kunnen, naast op kindermishandeling, óók duiden op andere problemen. Wel helpt het om alert te zijn op (veranderingen in) gedrag, uiterlijk en gezinsomstandigheden, zodat je erop kunt doorvragen als je je zorgen maakt.

Ga het gesprek aan

Juist omdat kindermishandeling vaak verborgen blijft en het vaak al jaren speelt voordat er wordt ingegrepen, is het van belang om in een vroeg

stadium in gesprek te gaan met kind en ouders. In zo'n geval is een gesprek vaak nog voor alle partijen laagdrempelig, in tegenstelling tot wanneer je al een tijd met vermoedens rondloopt. Het woord 'kindermishandeling' hoeft je daarbij niet eens in de mond te nemen. Stel gewoon eens een vraag: 'Hé Janiek, je bent de laatste tijd zo stil; hoe gaat het met je?' Of aan ouders: 'Het valt me op dat Janiek er de laatste tijd zo moe uitziet. Hoe gaat het thuis, sinds zijn zusje geboren is?' Misschien blijkt er een logische verklaring te zijn voor de signalen die je hebt gezien. Bijvoorbeeld dat moeder het erg zwaar heeft, omdat de baby heel veel huilt en ze daardoor niet zo beschikbaar is voor haar andere kinderen. Moeder helpen om hulp in te schakelen, is dan een logische stap.

Wat als je zorgen niet afnemen?

Soms word je door een eerste gesprek over signalen alleen maar ongeruster. Bijvoorbeeld als je van het kind te horen krijgt dat papa en mama 's nachts hele erge ruzie maken, waardoor het kind niet kan slapen. Of wanneer je al voor de derde keer een alcohollucht ruikt bij moeder, terwijl ze 's ochtends haar kind naar school komt brengen.

Word geen Sherlock Holmes

Als leerkracht en als school hoeft je niet vast te stellen of er sprake is van kindermishandeling. Dat is de taak van Veilig Thuis. Ga dus ook niet speuren naar 'bewijs' voor je vermoedens. Dat gaat ten koste van je objectieve blik en van het gesprek met kind en ouders. Wel ben je verplicht om bij vermoedens van kindermishandeling de stappen van de meldcode te volgen. Deze stappen (zie ook het kader 'De stappen van de meldcode') helpen je om zorgvuldig te handelen en te komen tot een afgewogen besluit: moet ik een melding doen bij Veilig Thuis?

Afwijken van de meldcode

De volgorde van de stappen uit de meldcode is niet dwingend. Het kan nodig zijn om in acute situaties direct na stap 1 een melding te doen bij Veilig Thuis.

Kindermishandeling is vaak lastig te herkennen. Daarom is het van belang om bij vermoedens in gesprek te gaan met kind en ouders

Ook kan het in sommige gevallen verstandig zijn om in stap 3 niet op eigen houtje met de ouder(s) in gesprek te gaan, wanneer je verwacht dat het gevaar voor het kind of andere betrokkenen daarvoor toeneemt. Wanneer je afwijkt van de meldcode, dien je dit altijd in overleg met deskundigen te onderbouwen en deze onderbouwing te noteren.

De verbeterde meldcode

De meldcode is al sinds 2013 van kracht. Per 1 januari 2019 is de verbeterde meldcode ingegaan, waarin stap 5 is aangescherpt. In acute of structureel ernstige gevallen van kindermishandeling moet je nu altijd een melding doen, óók als je (daarnaast) hulp opstart. In een >>

De stappen van de meldcode

Stap 1: Signalen in kaart brengen

- Beschrijf objectieve signalen: wat zie, hoor, ruik je?
- Schrijf feiten, meningen en hypothesen apart van elkaar op.
- Beschrijf wat je hebt gedaan om signalen te verhelderen (of waarom je dat niet hebt gedaan).
- Vermeld de bron als de informatie van anderen afkomstig is.

Stap 2: Overleggen met een deskundige collega en/of Veilig Thuis

- Overleg met een deskundige collega, bijvoorbeeld de aandachtsfunctionaris.
- Vraag desgewenst Veilig Thuis om advies. Zij kunnen met je meedenken, ook zonder dat je (vooralsnog) een melding doet.
- Voor overleg met andere externe collega's dan Veilig Thuis moet je in principe toestemming hebben van de ouders.
- Leg vast op welke datum je met wie hebt overlegd en wat de reacties en adviezen waren.

Stap 3: Zorgen delen met de betrokkenen

- Benoem het doel van het gesprek.
- Bespreek signalen (feiten en waarnemingen) en deel je zorgen. Doe dit met beide gezaghebbende ouders en het liefst ook met het kind.
- Vraag om een reactie.

- Geef het vervolg aan: a) 'Je hebt me helemaal gerustgesteld' of: b) 'Ik blijf zorgen houden.' Maak afspraken over het vervolg.
- Leg de reactie en afspraken vast.

Stap 4: Wegen van de signalen

- Leg alle tot nu toe verkregen informatie bij elkaar en maak een inschatting van het risico op kindermishandeling en de aard en ernst ervan.
- Doe dit samen met een daartoe aangewezen persoon (bijvoorbeeld de aandachtsfunctionaris of gedragsdeskundige).
- Indien aanwezig: gebruik het door de organisatie voorgeschreven risicotaxatie-instrument.
- Bij ook maar enige twijfel: vraag Veilig Thuis om advies.

Stap 5: Beslissen aan de hand van afwegingskader

- Op basis van de taxatie in stap 4 en aan de hand van het voor de beroepsgroep geldende afwegingskader neem je gezamenlijk (met de eigen organisatie en/of Veilig Thuis) twee besluiten:
  - Is melden noodzakelijk?
  - Is zelf passende en toereikende hulp bieden mogelijk?
- Wanneer volgens het afwegingskader melden noodzakelijk is, wordt de tweede vraag over passende hulp en de voorwaarden waaraan die moet voldoen in samenspraak met Veilig Thuis beantwoord.
- Informeer de betrokkenen over je besluit.

beroepsgroepsspecifiek *afwegingskader* (Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport & Ministerie van Justitie en Veiligheid, 2017) staat beschreven in welke gevallen je een situatie kunt bestempen als acuut of structureel ernstig onveilig. Zo is er ook een afwegingskader voor onderwijs en leerplicht. De bedoeling is dat ernstige gevallen hiermee eerder en vaker op de radar komen en er door Veilig Thuis beter gemonitord kan worden of de veiligheid in deze gezinnen verbetert.

Wanneer is iets structureel onveilig?

Structurele onveiligheid betekent dat het gaat om situaties van herhaling of voortduren van geweld, verwaarlozing en/of misbruik, waardoor de gezonde ontwikkeling (sociaal-emotioneel, cognitief en/of motorisch) van het kind ernstig wordt bedreigd. Voorbeelden van een acute situatie:

- Emir vertelt dat hij thuis geslagen wordt.
- Je ziet tijdens de gymlessen blauwe plekken op de rug en in de hals bij Bor.
- De moeder van Sam komt in de klas en je merkt dat ze onder invloed is van drugs of alcohol.
- De vader van Fatima stalkt haar en haar moeder. Ze vertelt dat hij gisteren een mes bij zich had.
- Jip vertelt dat ze seksspelletjes moet doen met haar broer van 16 jaar.

Als je twijfelt of je te maken hebt met een acute of structureel onveilige situatie, overleg dan met de aandachtsfunctionaris van school en/of met Veilig Thuis.

In gesprek met alle partijen

Tijdens het doorlopen van de meldcode heb je idealiter met zowel ouders als kind(eren) gesprekken over wat er speelt. Realiseer je daarbij dat ouders hun kind bijna nooit met opzet mishandelen en kinderen zich loyaal voelen aan hun ouders. Probeer daarom naast kind en ouders te staan, met de gezamenlijke intentie om hen verder te helpen (Van Gemert,

2019; Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 2018).

In stap 1 van de meldcode ben je vooral bezig om signalen te verzamelen en te verhelderen. Bijvoorbeeld: 'Janiek, je ziet er moe uit. Hoe heb je vannacht geslapen?' Of, in gesprek met de ouders: 'Toen ik Janiek zei dat hij er zo moe uitziet, zei hij dat hij 's nachts niet goed kan slapen. Herkennen jullie dat?'

In stap 3 van de meldcode bespreek je (uitgebreider) de concrete zorgelijke signalen die je hebt gezien en wat ieders visie is op de situatie en op wat er nodig is om ervoor te zorgen dat het beter gaat: 'Je vertelde me de vorige keer dat je 's nachts vaak wakker wordt van de ruzies beneden. Ik

Privacy/AVG

Op 25 mei 2018 is de nieuwe privacy-wetgeving (AVG) van kracht geworden. De AVG is een algemeen kader dat niet inspeelt op specifieke situaties, zoals een vermoeden van kindermishandeling. Daarom geldt als algemene regel dat een specifieke wet voor een bepaalde sector prevaleert boven de algemene norm van de AVG. Dat geldt bijvoorbeeld ook voor de Leerplichtwet. De wet Meldcode gaat ook vóór de AVG. Het recht om een dossier aan te maken en te melden bij Veilig Thuis is dus onverminderd van toepassing en gaat boven de AVG als er vermoedens zijn van kindermishandeling en/of huiselijk geweld.

maak me daar wel zorgen om. Want je bent er vaak verdrietig door, zei je, en soms ook bang. En doordat je 's nachts niet goed uitrust, ben je op school heel moe. Wat zou jij nu het liefste willen?'

Of, in gesprek met de ouders: 'Janiek heeft me verteld dat hij niet goed slaapt, omdat hij jullie ruzie hoort maken beneden. Daar maak ik me zorgen om, omdat hij vertelde dat hij verdrietig en bang wordt van de ruzies en daarnaast overdag te moe is om zich te concentreren. Daarnaast is hij vaak te laat en heeft hij niet altijd lunch bij zich. Daarom wil ik graag een afspraak met jullie maken, want ik ben benieuwd naar jullie visie.'

In stap 5 van de meldcode vertel je wat je gaat doen: 'We hebben elkaar al een paar keer gesproken over Janiek, omdat hij slecht slaapt en verdrietig en bang is als jullie beneden ruzie maken. Jullie zeiden de vorige keer dat jullie daar zelf wel uitkomen en er geen hulp bij willen van bijvoorbeeld het wijkteam. Dat is nu drie maanden geleden. Op school zien we dat het nog niet beter gaat met Janiek. Hij is moe, komt nog steeds vaak te laat en zonder lunch op school. Wij gaan daarom Veilig Thuis vragen om met jullie in gesprek te gaan, om samen met jullie te bekijken wat er nodig is om de ruzies te stoppen en om ervoor te zorgen dat Janiek weer lekker in zijn vel komt te zitten. Hoe vinden jullie dat om te horen?'

Advies en melden bij Veilig Thuis

Je kunt Veilig Thuis benaderen voor advies en om een melding te doen. Wanneer je advies vraagt, worden er nog geen gegevens over het gezin vastgelegd. Bij een melding gebeurt dat wel. Als je (in overleg met Veilig Thuis) een melding doet, doe je dat in principe namens de school. Voorafgaand aan een melding bespreek je met de ouders (en

Tijdens het doorlopen van de meldcode heb je idealiter met zowel ouders als kind gesprekken over wat er speelt

Het helpt bij vermoedens om alert te zijn op (veranderingen in) gedrag, uiterlijk en gezinsomstandigheden, zodat je erop kunt doorvragen als je je zorgen maakt

het liefst ook met het kind) dat je Veilig Thuis gaat vragen om met hen in gesprek te gaan, zodat zij kunnen inschatten wat er nodig is om het kind en het gezin te helpen.

Werkwijze Veilig Thuis

Veilig Thuis heeft de taak te onderzoeken of er werkelijk sprake is van huiselijk geweld en kindermishandeling en om passende hulpverlening in te schakelen. Om meldingen zo goed mogelijk te kunnen beoordelen, werkt Veilig Thuis sinds 2019 met een nieuw landelijk vastgesteld handelingsprotocol en veiligheidsbeoordelingsinstrument (Baeten, 2018). Elke melding wordt beoordeeld vanuit het perspectief van veiligheid. Op basis van de veiligheidsbeoordeling besluit Veilig Thuis welke vervolgstappen er nodig zijn. Doordat signalen en vermoedens van acuut en structureel geweld altijd moeten worden gemeld,

kan Veilig Thuis signalen combineren en monitoren over langere tijd. Zo komen en blijven gezinnen beter 'op de radar'. Veilig Thuis probeert in alle gevallen om samen met het betrokken gezin en samen met eventuele hulpverleners een plan te maken waarin veiligheid voor alle gezinsleden voorop staat. 🌟

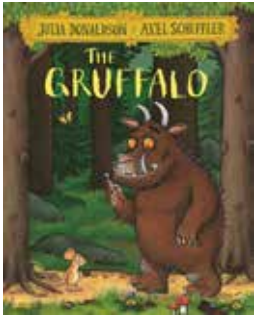
Over Veilig Thuis

Veilig Thuis is hét adres voor meldingen en advies over huiselijk geweld en kindermishandeling. Veilig Thuis is iedere werkdag bereikbaar tijdens kantooruren en bij spoed 24 uur per dag, op telefoonnummer 0800-2000.

Literatuur

- Alink, L., Prevoo, M., Berkel, S. van, Linting, M., Klein Velderman, M., & Pannebakker, F. (2018). *NPM-2017: Nationale Prevalentiestudie Kinderen en Jeugdigen*. Leiden: Universiteit Leiden.
- Baeten, P. (2018). *Handelingsprotocol Veilig Thuis 2019*. Utrecht: Landelijk netwerk Veilig Thuis.
- Gemert, M. van (2019). *Praten met kinderen & de meldcode*. Academie voor Praten met Kinderen. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2009). *Basismodel meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Stappenplan voor het handelen bij signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling*. Den Haag: Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.
- Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport & Ministerie van Justitie en Veiligheid (2017). *Het afwegingskader in de Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling*. Den Haag: Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.
- Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2018). *Participatie van kinderen in de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling*. Den Haag: Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

Verwacht in HJK

© Axel Scheffler

Engels voor de kleutergroepen

Tegenwoordig wordt er op steeds meer basisscholen in Nederland al vanaf jonge leeftijd Engels aangeboden. Volgens Nuffic zijn dat op dit moment ruim 1150 scholen. Deze scholen geven vroeg vreemdetalenonderwijs (vwtol). Is dat zinvol? Zo ja, hoe geef je het vorm?

© Pixabay

Fijne zomervakantie!

HJK wenst je alvast een fijne zomervakantie en ziet je graag in het nieuwe schooljaar weer terug! Dan bieden we je graag weer inspirerende artikelen en rubrieken met een vertaalslag naar de praktijk om het onderwijs aan het jonge kind te verbeteren.

HJK (De wereld van het jonge kind) bestaat al meer dan 45 jaar en is het bekendste vakblad voor ontwikkeling, opvoeding en onderwijs aan jonge kinderen. HJK biedt actuele en betrouwbare vakinformatie en maakt daarbij een koppeling tussen theorie en praktijk.

Niets missen?

Neem dan een combi-abonnement op HJK én JSW (dé basis voor het basisonderwijs) en betaal slechts € 119,50.

www.hjk-online.nl/abonneren

Op de hoogte blijven van de ontwikkelingen rondom het jonge kind?

Betaal voor een
combi-abonnement met
JSW slechts € 119,50
per jaar

Neem een abonnement op HJK

HJK lezen op
tablet en pc
via Schooltas

Ontvang 10 x HJK

Krijg toegang tot
het digitaal archief
>1.000 artikelen

Studenten
ontvangen
50%
korting

voor slechts €79,95 per jaar

Meer weten? Ga naar www.hjk-online.nl of bel 088-2266691